

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-39>

УДК 332.14

ВІДНОВЛЕННЯ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СФЕРІ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА НА ПОСТКОНФЛІКТНІЙ ТЕРИТОРІЇ

RESTORATION OF ECONOMIC MANAGEMENT IN THE LIFE SPHERE OF THE CITY ON POST-CONFLICT TERRITORY

Мельникова Марина Віталіївна

доктор економічних наук, доцент,

ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова
Національної академії наук України»ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5342-622X>**Градобоєва Єлизавета Сергіївна**

кандидат економічних наук,

ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова
Національної академії наук України»ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1086-8159>**Melnykova Maryna, Gradoboieva Yelyzaveta**SO "V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of
National Academy of Sciences of Ukraine"

У статті досліджено актуальні проблеми відновлення сфери життєдіяльності в контексті забезпечення процесу господарювання міста на постконфліктній території. Охарактеризовано особливості процесу міського господарювання та визначено роль сфери життєдіяльності у виконанні його завдань. Проаналізовано стан функціонування підприємств сфери життєдіяльності міст на постконфліктних територіях Донецької та Луганської областей та оцінено можливості їх участі в процесі міського господарювання. Обґрунтовано доцільність використання комплексного підходу до відновлення процесу господарювання підприємств сфери життєдіяльності міста, заснованого на принципах ефективного використання ресурсів і встановлення раціональних економічних зв'язків і відносин, врахуванні інституційних, організаційно-просторових, техніко-технологічних, соціально-економічних умов та чинників, забезпеченні можливостей впровадження інновацій, залучення інвестицій, розширення фінансових повноважень органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: місто, сфера життєдіяльності, господарювання, відновлення, постконфліктні території.

В статье исследованы актуальные проблемы восстановления сферы жизнедеятельности в контексте обеспечения процесса хозяйствования города на постконфликтной территории. Охарактеризованы особенности процесса городского хозяйствования и роль сферы жизнедеятельности в выполнении его задач. Проанализировано состояние функционирования предприятий сферы жизнедеятельности городов, находящихся на постконфликтных территориях (в Донецкой и Луганской областях), и оценены возможности их участия в процессе городского хозяйствования. Обоснована целесообразность использования комплексного подхода к восстановлению процесса хозяйствования предприятий в сфере жизнедеятельности города, основанного на принципах эффективного использования ресурсов и установления рациональных экономических связей и отношений, учете действия институциональных, организационно-пространственных, технико-технологических, социально-экономических условий и факторов, обеспечении возможностей внедрения инноваций, привлечения инвестиций, расширения финансовых полномочий органов местного самоуправления.

Ключевые слова: город, сфера жизнедеятельности, хозяйствование, восстановление, постконфликтные территории.

The article examines the problems of restoration of the life sphere in the context of ensuring the process of economic management of the city on post-conflict territory. The research used the methods of a systematic approach,

abstraction, analysis and synthesis, logical generalization. The features process of economic management of the city (subject, object, principles) is characterized. The role of the life sphere (of the enterprises that provide heat supply, electricity, solid waste management, amenities and landscaping, and transport services) in fulfilling the tasks of city's economic management is determined. The functioning of the enterprises in the life sphere of the city located on post-conflict territories (in Donetsk and Luhansk regions) is analyzed. Their possible participation in the process of urban management (implementation of innovative activity along with organizational one) is assessed. The attention is focused on the problems of restoring economic relations between water supply enterprises located on the territories controlled and not controlled by Ukraine. The foreign experience of restoring economic relations between the enterprises, which are divided by the line of demarcation, is considered. The grounds are given to use an integrated approach to restoring the process of managing enterprises in the life sphere of the city. The process of economic management must be based on the principles of efficient use of resources and on the establishment of rational economic ties and relations. To do this, it is necessary to take into account the institutional, organizational-spatial, technical-technological, socio-economic conditions and factors. Besides, it is necessary to provide the opportunities for introducing innovations, attracting investment, expanding the financial powers of local governments. In addition, it is necessary to co-ordinate the interests of all those who participate in the process of economic management in the life sphere of the city (government bodies, municipal enterprises and their contracting parties), which should be the subject of further research.

Keywords: city, life sphere, economic management, restoration, post-conflict territories.

Постановка проблеми. Звертання уваги до дослідження проблем відновлення економіки міста на постконфліктних територіях, взагалі, та зокрема господарювання в сфері життєдіяльності обумовлено як завданнями, задекларованими в Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затвердженій Постановою КМУ № 695 від 5.08.2020 р., та Державній цільовій програмі відновлення та розбудови миру в східних регіонах України, затвердженій Постановою КМУ № 1071 від 13.12.2017 р., так і необхідністю забезпечення надання населенню послуг з водо-, тепло-, електро-, газопостачання, міського транспорту, благоустрою, вивезення твердих побутових відходів (ТПВ) необхідної кількості належної якості та за справедливою ціною. При цьому слід враховувати те, що відновлення зруйнованої в результаті конфлікту житлової і комунальної інфраструктури має відбуватися на принципах модернізації та ресурсозбереження, що є непростим завданням з огляду на високу зношеність основних фондів підприємств міського господарства, особливо мереж водо- та теплопостачання. Завдання модернізації та ресурсозбереження вимагають впровадження інновацій, залучення інвестицій, встановлення коопераційних зв'язків і відносин, що потребує прийняття та реалізації рішень з використанням відповідної моделі господарювання, яка, у відповідності до першої статті Господарського кодексу України, включає сукупність форм, методів та інструментів управління виробництвом та організацією цього процесу. Зважаючи на вищевикладене, дослідження питань відновлення господарювання в сфері життєдіяльності міста на постконфліктній території є актуальним та своєчасним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика відновлення економіки на постконфліктних територіях, включаючи функціонування сфери життєдіяльності міста, виступає предметом досліджень українських і зарубіжних вчених. Серед них слід відмітити роботи загального методологічного характеру (О.В. Балуєва та О.С. Келембет [1], А.Ю. Полчанов [2]), роботи програмного характеру, що поєднують теоретичні та прикладні аспекти (Е.М. Лібанова [3]), роботи практичного характеру (О. Долгальова та М. Єщенко [4], А.М. Колосов, Є.О. Снітко та Н.В. Восьмачкина [5]), а також роботи, які висвітлюють зарубіжний досвід (К. Коен [6], Г. дель Кастилло [7]). Проте недостатньо дослідженими залишаються питання відновлення як безпосередньо виробництва, так і організації цього процесу в сфері життєдіяльності міста на постконфліктних територіях, що обумовлює актуальність статті, визначає її мету і завдання.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розробка рекомендацій щодо відновлення господарювання в сфері життєдіяльності міста на постконфліктній території з урахуванням виявлених особливостей і наявних можливостей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як зазначено у монографії «Господарювання міста: теорія і практика» [8], господарювання має за мету забезпечення раціонального і узгодженого здійснення процесів виробництва і споживання в конкретній господарській системі, яке здійснюється на підставі використання відповідної моделі господарювання. При цьому суб'єкт господарювання повинен виконувати роль власника економічних ресурсів, бути учасником економічних

відносин і організатором процесу виробництва для досягнення певної мети. Місто як суб'єкт господарювання має особливості, пов'язані як з неоднорідним складом комунальних ресурсів міста (рентоутворюючі ресурси (земля і нежитлова нерухомість) та ресурси комунальних комерційних підприємств), так і з опосередкованою участю в процесі господарювання власника комунальних ресурсів (територіальної громади) через органи місцевого самоврядування. Цим пояснюється наявність різних підходів до організації процесу господарювання та форм, методів та інструментів, які входять до механізму господарювання. До сфери життєдіяльності міста входять підприємства міського господарства, які здійснюють на міській території господарську діяльність, спрямовану на задоволення колективних (громадських) потреб його населення. Саме тому визначення господарювання як формування системи відносин з приводу організації процесу виробництва, що сприяє досягненню визначеної мети, може повною мірою застосовуватися до сфери життєдіяльності. Основними завданнями міського господарювання виступає формування, використання, збереження та примноження комунальних ресурсів, які беруть участь у створенні комфортних умов життя населення та подальшому сталому розвитку території міста. Сфера життєдіяльності не тільки відіграє ключову роль у виконанні завдання міського господарювання щодо створення комфортних умов життя населення за рахунок функціонування підприємств, що надають послуги водо-, газо-, тепло-, електропостачання, збирання та вивезення твердих побутових відходів (ТПВ), міського транспорту, але й впливає на соціальну та екологічну складові сталого розвитку території міста за рахунок реалізації проєктів благоустрою та утилізації ТПВ.

Розглянемо докладніше стан функціонування підприємств сфери життєдіяльності міста на постконфліктних територіях з позиції можливостей відновлення їх ефективного господарювання. На жаль, наразі має місце незадовільний технічний стан об'єктів і мереж інженерної інфраструктури. Ступінь зношеності водопровідних та каналізаційних мереж в Донецькій області складає близько трьох чвертей, а чверть котлів опалення теплопостачальних підприємств мають термін експлуатації більш, ніж 20 років [9]. Зокрема, станом на початок 2019 р. в Донецькій області обсяг непродуктивних витрат води був одним з найбільших по країні і склав 41,2%, а на кожен кілометр каналізаційної мережі доводиться

85 аварій, що пов'язано з ветхістю та аварійністю 55 % загальної протяжності водопровідних мереж та близько 60 % загальної протяжності каналізаційних мереж. Показник обсягу скидання забруднених стічних вод склав 185,6 млн. куб. м, що дорівнює 18 % від загального обсягу скидів [10, с. 36, 38]. В Луганській області застарілими та аварійними є половина водопостачальних, каналізаційних і теплових мереж [10, с. 39; 11]. Підприємства сфери поводження з побутовими відходами в Донецькій області є дотаційними, в Луганській області лише дві третини населення отримують послуги з вивезення побутових відходів [12].

Потребує врахування додаткове навантаження на об'єкти та мережі інфраструктури, внаслідок стрімкого зростання населення на певній території, що сприяє підвищенню зносу та збільшує витрати на ремонт, які не покриваються за рахунок реалізації (внаслідок не повної сплати споживачами плати за отримані послуги), що збільшує збитковість підприємств сфери життєдіяльності, що надають відповідні послуги. Також потребують вирішення питання просторового планування, схем містобудування, збільшення навантаження на системи газо-, тепло-, водопостачання, водовідведення внаслідок внутрішньої вимушеної міграції населення з міст Донецької та Луганської областей, непідконтрольних уряду України.

Слід також особливо розглянути організацію водопостачання у окремих містах Донецької області, що знаходяться поблизу лінії розмежування. Донецький міжрайонний водопровід, яким здійснюється перекачування питної води у маловодні райони Донецької області та канал Сіверський Донець-Донбас, що є основним джерелом централізованого питного та технічного водопостачання регіону, майже кожного місяця пошкоджуються в результаті обстрілів, внаслідок їх розташування на лінії розмежування, що значно ускладнює організацію водопостачання міст області. Як результат, – на кшталт в м. Авдіївка, Мар'їнка, Маріуполь, Красногорівка, Торецьк, де централізоване питне водопостачання здійснюється через непідконтрольну уряду України територію Донецької області, часто трапляються перебої і взагалі відсутність постачання цього життєво важливого та необхідного виду послуги. Так, згідно інформації офіційного сайту Департаменту з питань цивільного захисту, мобілізаційної та оборонної роботи Доноблдержадміністрації,

об'єкти КП «Компанія «Вода Донбасу», що включають, зокрема, трубопроводи, обладнання та будівлі, в 2019 р. зазнали півсотні аварій (25 % з яких сталися внаслідок бойових дій), понад півтисячі пошкоджень, а також майже 25 тис. поривів на мережі комунального водопостачання [13]. Крім цього, понад півтора мільйони споживачів регіону потерпають від обмежень у водопостачанні в результаті пошкоджень Донецької фільтрувальної станції, Південно-Донбаського водопроводу та водоводу Горлівка-Торецьк. Зазначені обставини потребують координації та узгодженості управління господарськими процесами підприємств на підконтрольній та непідконтрольній уряду України території. Однак у даний час має місце припинення економічних зв'язків, наслідки яких докладно проаналізовано авторами досліджень [5–6]. Вони відмічають доцільність використання зарубіжних практик відновлення економічних зв'язків підприємств, що знаходяться по різні боки лінії розмежування. Погоджуючись з ними та враховуючі досвід, який представлено в роботах іноземних фахівців [6–7], доцільним представляється, поряд з політичним врегулюванням, відновлення економічного обміну на підставі використання тимчасово сформованих нормативно-правових регламентів та інфраструктури, які забезпечуватимуть узгодження розбіжностей та формальностей, що обмежують господарські взаємовідносини між підприємствами, які опинилися по різні боки лінії розмежування, але пов'язані між собою виробничими коопераційними зв'язками.

Зважаючи на те, що сфера життєдіяльності міста поєднує підприємства, що займаються різними видами економічної діяльності, але виконують єдині завдання міського господарювання щодо підвищення якості життя населення, доцільним представляється використання комплексного підходу до відновлення процесу їх господарювання. Це підтверджується загальносистемними принципами всебічного охоплення об'єктів господарювання з урахуванням їх складових та властивостей, адаптуванням до дії різних умов і чинників, необхідністю забезпечення екологічності, соціальної значимості та економічної доцільності при просторовому плануванні та розробці проєктів територіального розвитку. Застосування комплексного підходу дозволяє підвищити ефективність використання ресурсів та раціональність встановлення економічних зв'язків і відносин. Це досягається шляхом маневрування ресурсами та викорис-

тання організаційного потенціалу (організаційної структури, організації виробництва та організації господарювання).

Поряд з цим, необхідно врахування дії чинників та умов, що впливають на процес господарювання, зокрема, соціально-економічні умови господарювання в сфері життєдіяльності міста на постконфліктній території мають дуальну природу. Так, господарювання в сфері життєдіяльності спрямоване на задоволення потреб споживачів (населення та суб'єктів господарювання певної території) у послугах тепло-, газо-, електро-, водопостачання та водовідведення, послугах із вивезення сміття, які можна віднести до категорії базових, а також у додаткових послугах, включаючи, зокрема, послуги із благоустрою, дорожньо-транспортного господарства тощо (соціальна складова господарювання в сфері життєдіяльності). Дуже важливим при цьому виступає забезпечення інклюзивного підходу до господарювання в сфері життєдіяльності, що передбачає врахування особливих потреб різних категорій споживачів додаткових послуг (включаючи, на кшталт, обладнання будівель та споруд пандусами для осіб з обмеженнями у русі, організацію переходів для осіб з обмеженням зору, спорудження площадок для дітей з особливостями розвитку тощо). Це, в свою чергу, потребує відповідного виробничого потенціалу підприємств міського господарства, які надають зазначені послуги, з метою здійснення ними беззбиткової економічно ефективної діяльності, що характеризує сутність економічної складової господарювання у сфері життєдіяльності. При цьому суб'єкти господарювання сфери життєдіяльності міста на постконфліктних територіях є найуразливішими до негативного впливу наслідків озброєного протистояння, адже, діяльність здійснюється ними в особливо ускладнених (критично зношені, пошкоджені або зруйновані мережі та об'єкти комунальної інфраструктури, що потребують ремонту та / або модернізації і відновлення) та небезпечних умовах (трудові ресурси підприємств міського господарства сфери вимушені здійснювати власні функціональні обов'язки в умовах підвищеного ризику, пов'язаного з ймовірністю можливих обстрілів на лінії зіткнення, замінування територій і об'єктів тощо). Зазначене обумовлює необхідність відповідних компенсаторних механізмів для обмеження / зменшення / нівелювання негативних наслідків дії зазначених чинників на господарювання підприємств сфери життєді-

яльності міста на постконфліктних територіях, включаючи, зокрема, розгляд можливості додаткових виплат за працю у ризикованих і надзвичайних умовах, доукомплектування ремонтних бригад обладнанням та фахівцями тощо.

Специфіка інституційного середовища сфери життєдіяльності на постконфліктних територіях обумовлена існуванням як формальних, так і неформальних інститутів, а також необхідністю забезпечення їх функціонування, взаємодії та регулювання. Інститутами, якими здійснюється безпосередній вплив на процеси господарювання та відновлення сфери життєдіяльності міста, виступають органи державної влади та місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання, населення, приватні інвестори, представники громадськості та міжнародні організації, інтереси яких є різноспрямованими та потребують врахування і узгодження при розробці та реалізації програм та проєктів.

Щодо техніко-технологічних та організаційно-просторових умов і чинників господарювання сфери життєдіяльності міста на постконфліктних територіях, то особливе занепокоєння викликає критичний рівень зношеності та аварійності, а також пошкодження і руйнація водопровідних і каналізаційних мереж, мереж та об'єктів теплопостачання і житлового фонду. Крім того, слід відмітити взаємопов'язаність та взаємозалежність між підприємствами сфери життєдіяльності міста, що обумовлено наявністю як коопераційних зв'язків «постачальних-споживач» між теплогенеруючими підприємствами та підприємствами водо- й газопостачання, між підприємствами міського електротранспорту та електропостачальними підприємствами, так і комерційними між теплогенеруючими підприємствами та підприємствами, що переробляють ТПВ (альтернативні джерела енергії), між теплогенеруючими підприємствами та підприємствами дорожнього господарства (використання шлаку для асфальтування доріг).

Поряд з переліченими групами чинників, доцільно враховувати ймовірності виникнення ризиків поновлення бойових дій на лінії розмежування, загострення конфлікту, виникнення форс-мажорних обставин (на кшталт, пандемії, стихійного лиха, природних катаклізмів), а також ресурсні обмеження (за обсягами, термінами та механізмами залучення).

В аналітичних матеріалах до Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2021–2023 роки, затвердженого Постановою

КМУ № 671 від 29.07.2020 р. підкреслено пріоритетність фінансування інфраструктурних проєктів у сфері енергетики, транспорту та житлово-комунального господарства, включаючи відновлення транспортної та енергетичної інфраструктури регіонів, постраждалих в результаті збройного конфлікту [14]. Для цього планується залучення кредитних коштів міжнародних фінансових організацій та приватних інвесторів. Для залучення інвесторів до реалізації проєктів відновлення і модернізації інженерної інфраструктури на постконфліктних територіях необхідно забезпечити привабливі умови. Зокрема доцільно впровадження європейського досвіду використання стимулюючого RAB-регулювання, яке є системою тарифоутворення, що дозволяє залучати інвестиції у розвиток та модернізацію об'єктів інфраструктури та стимулювати підвищення ефективності за рахунок мотивації до зниження витрат. Це дозволяє знизити рівень ризикованості інвестицій за рахунок визначення інвестором майбутніх грошових потоків та можливостей отримання прибутку на вкладений капітал. Застосування RAB-регулювання потребує наявності єдиної бази активів для нарахування ставки доходності (повернення інвестицій) та визначення рівня середньозваженої вартості капіталу з щорічним перерахунком [15].

Іншим питанням щодо підвищення інвестиційної привабливості є податкове стимулювання інвестицій у модернізацію основних засобів, відновлення та капітальне переозброєння підприємств міського господарства на постконфліктних територіях. Зважаючи на критичний стан зношеності, пошкодження та руйнації об'єктів і мереж інженерної інфраструктури на постконфліктних територіях, відновлення, заміна та модернізація устаткування може призвести до підвищення питомої ваги амортизації в структурі собівартості, збільшенні податку на додану вартість і вартості послуги для населення. Для уникнення цього слід забезпечити зниження податкового навантаження для підприємств, які здійснюватимуть великі інноваційно-інвестиційні проєкти на постконфліктних територіях, зокрема, пов'язані з впровадженням маловідходних та ресурсозберігаючих технологій.

Пріоритетним інструментом активізації інвестиційної активності представляється механізм відкладених податкових платежів, застосування якого є економічно доцільним, якщо сплата за розстрочку платежу не перевищуватиме суми відсотка за кредит за став-

кою НБУ. Крім цього, передумови підвищення інвестиційної привабливості створюватиме також використання геоінформаційних технологій, що сприятиме повної та достовірної інформованості інвестора щодо об'єкта інвестування.

Реалізація заходів з підвищення інвестиційної привабливості повинна враховувати особливості організації державного управління та місцевого самоврядування на постконфліктних територіях. Так, на території Донецької і Луганської області діють лише обласні та районні військово-цивільні адміністрації, які користуються чинним законодавством та не мають повноважень щодо прийняття локальних нормативно-правових актів, які надані обласним, міським та районним радам. Тому доцільно розглянути питання про розширення повноважень військово-цивільних адміністрацій, що здійснюють управління на постконфліктних територіях замість органів місцевого самоврядування.

Важливою вимогою успішної реалізації відновлення та модернізації об'єктів і мереж комунальної інфраструктури сфери життєдіяльності міста також постає узгодження інтересів стейкхолдерів (як учасників реалізації проєктів, так і користувачів його результатів) на етапі розробки проєкту та консолідація зусиль учасників при його реалізації. Це потребує використання спеціальних методів та інструментів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Вирішення завдань господарювання в містах, що опинилися на постконфліктній території, ускладнюється високою зношеністю основних фондів підприємств, що поєднує сфера життєдіяльності, аварійністю інженерної інфраструктури, ветхістю житлового фонду, що призводить до високих втрат води та тепла, які значно перевищують нормативи, при їх транспортуванні до споживача. Організація водопостачання для окремих міст в Донецькій області проходить через непід-

контрольну Україні територію, тому необхідно врахування ризиків поновлення бойових дій та руйнування інженерних мереж. Відновлення об'єктів сфери життєдіяльності міста потребує значних обсягів інвестицій, які повинні бути спрямовані на модернізацію інженерних мереж, що дозволить забезпечити раціональне використання ресурсів та створюватиме можливості надання послуг споживачам без наднормативних втрат в мережах. Залученню інвестицій у реалізацію проєктів модернізації сприятиме наявність привабливого клімату для інвесторів, для чого доцільно використання механізмів встановлення податкових пільг, забезпечення інформаційної прозорості та узгодження інтересів учасників реалізації проєктів. Особливої уваги потребує наявність коопераційних зв'язків між теплопостачальними та водопостачальними й газопостачальними підприємствами, тому має сенс здійснити як комплексне планування заходів щодо їх модернізації на засадах ресурсозбереження, так і залучення фінансових ресурсів з різних джерел для їх реалізації.

Відновлення господарювання в сфері життєдіяльності міста доцільно здійснювати на засадах комплексного підходу з урахуванням можливостей маневрування ресурсами в процесі реалізації проєктів відновлення та модернізації об'єктів комунальної та дорожньо-транспортної інфраструктури, інженерних мереж, обладнання котелень, сміттєспалювальних та шлакопереробних виробництв. Найважливішим при цьому постає як диверсифікація джерел фінансування, покращення інвестиційного клімату, узгоджена взаємодія між учасниками реалізації програми як по ресурсах, так і по встановленню комунікаційних зв'язків та відносин. Саме узгодження інтересів учасників процесу господарювання на підставі ефективного використання ресурсів та раціонального встановлення комунікацій повинно стати предметом подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Балусьва О.В., Келембет О.С. Методичні принципи відновлення деокупованих територій. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 8. С. 41–44.
2. Полчанов А.Ю. Постконфліктне відновлення як система. *Економіка та держава*. 2017. № 5. С. 33–39.
3. З Лібанова Е.М. Відновлення Донбасу: оцінка соціально-економічних втрат і пріоритетні напрями державної політики. *Вісник Національної академії наук України*. 2015. № 11. С. 13–25.
4. Долгальова О., Єщенко М. Вплив організаційних та нормативно-правових чинників на процес відновлення Донецької області. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2019. Вип. 1(20). С. 33–45.
5. Колосов А.М., Снітко Є.О., Восьмачкина Н.В. Реінтеграція Донбасу: суспільно-економічні аспекти. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 2. С. 4–11.

6. Coyne C.J. Reconstruction and Reconciliation: What's Economics Got to Do With It? *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*. 2017. Pp. 69–83.
7. Del Castillo G. Economic Reconstruction and Reforms in Post-Conflict Countries. *CRPD*. 2015. 28 p.
8. Хозяйствование города: теория и практика : моногр. / С.В. Богачев, М.В. Мельникова, В.А. Устищенко и др. / НАН Украины. Ин-т экономико-правовых исследований. Донецк : Ноулидж, 2012. 270 с.
9. Стратегія розвитку Донецької області на період до 2027 року. Донецька обласна державна адміністрація. Офіційний сайт. 2020. URL: <https://dn.gov.ua/strategiya-rozvitku-doneckoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku> (дата звернення: 25.12.2020).
10. Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2018 році. Київ, 2019. 351 с. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/Natsionalna-dopovid-za-2018-rik.pdf> (дата звернення: 25.12.2020).
11. Стратегія розвитку Луганської області на 2021–2027 роки. Луганська обласна державна адміністрація. Офіційний сайт. 2020. URL: http://loga.gov.ua/oda/documents/official/pro_zatverdzhennya_strategiyi_rozvitku_luganskoyi_oblasti_na_2021_2027_rocki (дата звернення: 25.12.2020).
12. Стан сфери поводження з побутовими відходами в Україні за 2019 рік. Міністерство розвитку громад та територій України. Офіційний сайт. 2020. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zhkh/terretory/stan-sfery-povodzhennya-z-robutovumu-vi/> (дата звернення 25.12.2020).
13. Департамент з питань цивільного захисту, мобілізаційної та оборонної роботи надзвичайних ситуацій. Донецька обласна державна адміністрація. Офіційний сайт. 2020. URL: <https://dcz.dn.gov.ua/ua> (дата звернення: 25.12.2020).
14. Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2021 – 2023 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2020 р. № 671. Верховна Рада України. Офіційний веб-портал парламенту України. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2020> (дата звернення: 25.12.2020).
15. Коен А. Інвестори можуть покинути Україну, якщо країна не перейде на RAB-тариф. *Україна Комуніальна*. Офіційний сайт. 2020. URL: <http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/jekspert-nvestori-mozhut-pokinuti-ukrajinu-jakshho-krajina-ne-perejde-na-rab-tarif-60574> (дата звернення 25.12.2020).

REFERENCES:

1. Baluieva O.V., Kelembet O.S. (2016) Metodichni pryntsyupy vidnovlennia deokupovanykh terytorii [Methodical principles of restoration of deoccupied territories]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, iss. 8, pp. 41–44.
2. Polchanov A.Yu. (2017) Postkonfliktne vidnovlennia yak systema [Post-conflict recovery as a system]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 5, pp. 33–39.
3. Libanova E.M. (2015) Vidnovlennia Donbasu: otsinka sotsialno-ekonomichnykh vtrat i priorityetni napriamy derzhavnoi polityky [Restoration of Donbass: assessment of socio-economic losses and priority areas of public policy]. *Visnyk Natsionalnoyi akademii nauk Ukrainy*, no. 11, pp. 13–25.
4. Dolhalova O., & Yeshchenko M. (2019) Vplyv orhanizatsiinykh ta normatyvno-pravovykh chynnykiv na protses vidnovlennia Donetskoi oblasti [Influence of organizational and normative-legal factors on the process of reconstruction of Donetsk region]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava*, iss. 1(20), pp. 33–45.
5. Kolosov A.M., Snitko Ye.O., & Vosmachkina N.V. (2018) Reintehratsiia Donbasu: suspilno-ekonomichni aspekty [Reintegration of Donbass: social and economic aspects]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, no. 2, pp. 4–11.
6. Coyne C.J. (2017) Reconstruction and Reconciliation: What's Economics Got to Do With It? *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*, pp. 69–83.
7. Del Castillo G. (2015) Economic Reconstruction and Reforms in Post-Conflict Countries. *CRPD*, 28 p.
8. Bogachev S.V., Melnikova M.V., & Ustimenko V.A. et al. (2012) Khoziaystvovanie goroda: teoriia i praktika [City management: theory and practice]: monohrafiya [a monograph]. Donetsk: Noulidzh, 270 p. (in Russian)
9. Donetsk oblasna derzhavna administratsiia. Ofitsiyni veb-sait (2020) Stratehiia rozvytku Donetskoi oblasti na period do 2027 roku [Development strategy of Donetsk region for the period up to 2027]. Available at: <https://dn.gov.ua/strategiya-rozvitku-doneckoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku> (accessed 25 December 2020).
10. Natsionalna dopovid pro yakist pytnoi vody ta stan pytneho vodopostachannia v Ukraini u 2018 rotsi (2019). Kyiv, 351 p. Available at: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/Natsionalna-dopovid-za-2018-rik.pdf> (accessed 25 December 2020).
11. Luhanska oblasna derzhavna administratsiia. Ofitsiyni veb-sait (2020) Stratehiia rozvytku Luhanskoyi oblasti na 2021–2027 roky [Development strategy of Luhansk region for 2021–2027]. Available at: http://loga.gov.ua/oda/documents/official/pro_zatverdzhennya_strategiyi_rozvitku_luganskoyi_oblasti_na_2021_2027_rocki (accessed 25 December 2020).

12. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy. Ofitsiinyi veb-sait (2020) Stan sfery povodzhennia z pobutovymy vidkhodamy v Ukraini za 2019 rik [The state of the sphere of household waste management in Ukraine in 2019]. Available at: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zhkh/terretory/stan-sfery-povodzhennya-z-pobutovymy-vi/> (accessed 25 December 2020).

13. Donetska oblasna derzhavna administratsiia. Departament z pytan tsyvilnoho zakhystu, mobilizatsiinoi ta oboronnoi roboty nadzvychaynykh sytuatsii. Ofitsiinyi veb-sait (2020). Available at: <https://dcz.dn.gov.ua/ua> (accessed 25 December 2020).

14. Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiinyi veb-portal (2020) Pro skhvalennia Prohnozu ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrainy na 2021–2023 roky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29 Lypnia 2020 № 671 [About approval of the Forecast of economic and social development of Ukraine for 2021–2023: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 29 July 2020 no. 671]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2020> (accessed 25 December 2020).

15. Koen A. (2020) Investory mozhut pokynuty Ukrainu, yakshcho kraina ne pereide na RAB-taryf [Investors can leave Ukraine if the country does not switch to the RAB-tariff]. *Ukrayina Komunal'na*. Ofitsiynyy sayt. Available at: <http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/jekspert-nvestori-mozhut-pokinuti-ukrajinu-jakshho-krajina-ne-perejde-na-rab-tarif-60574> (accessed 25 December 2020).